

ગુજરાતી
દ્વિતીય/તૃતીય (સંયુક્ત)

સાહિત્યભારતી

ધોરણ-આઠમું

ભારતનું સંવિધાન

ભાગ ૪ ક

નાગરિકોના મૂળભૂત કર્તવ્યો

અનુચ્છેદ ૫૧ ક

મૂળભૂત કર્તવ્ય - ભારતના પ્રત્યેક નાગરિકનું એ કર્તવ્ય છે કે તેણે -

- (ક) દરેક નાગરિકે સંવિધાનનું પાલન કરવું. સંવિધાનના આદર્શો, રાષ્ટ્રધ્વજ અને રાષ્ટ્રગીતનો આદર કરવો.
- (ખ) સ્વાતંત્ર્ય ચળવળની પ્રેરણા આપનારા આદર્શોનું પાલન કરવું.
- (ગ) દેશના સાર્વભૌમત્વ, એકતા અને અખંડતા સુરક્ષિત રાખવા પ્રયત્નશીલ રહેવું.
- (ઘ) આપણા દેશનું રક્ષણ કરવું, દેશની સેવા કરવી.
- (ડ) દરેક પ્રકારના ભેદભાવને ભૂલીને એકતા અને બંધુત્વની ભાવના વિકસાવવી. સ્ત્રીઓના સન્માનને ઠેસ પહોંચાડનારી પ્રથાઓનો ત્યાગ કરવો.
- (ચ) આપણી સંમિશ્ર સંસ્કૃતિના વારસાનું જતન કરવું.
- (છ) નૈસર્ગિક પર્યાવરણનું જતન કરવું. સજીવ પ્રાણીઓ પ્રત્યે દયાભાવ રાખવો.
- (જ) વૈજ્ઞાનિક દષ્ટિ, માનવતાવાદ અને જિજ્ઞાસાવૃત્તિ કેળવવી.
- (ઝ) સાર્વજનિક માલમત્તાનું જતન કરવું. હિંસાનો ત્યાગ કરવો.
- (ઞ) દેશની ઉત્તરોત્તર પ્રગતિ માટે વ્યક્તિગત તેમજ સામૂહિક કાર્યમાં ઉત્તમતા-શ્રેષ્ઠતાનું સ્તર જાળવી રાખવાનો પ્રયત્ન કરવો.
- (ટ) ૧૪ વય જૂથના બાળકોને તેમના વાલીએ શિક્ષણની તક પૂરી પાડવી.

પ્રથમાવૃત્તિ : ૨૦૧૮

© મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક નિર્મિતિ અને અભ્યાસક્રમ સંશોધન મંડળ, પુણે ૪૧૧ ૦૦૪.

પુનર્મુદ્રણ : ૨૦૨૧

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક નિર્મિતિ અને અભ્યાસક્રમ સંશોધન મંડળ પાસે આ પુસ્તકના

બધા હક્ક રહેશે. આ પુસ્તકનો કોઈપણ ભાગ સંચાલક, મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક

નિર્મિતિ અને અભ્યાસક્રમ સંશોધન મંડળની લેખિત પરવાનગી વગર છાપી શકાશે નહિ.

ગુજરાતી ભાષા સમિતિ સદસ્ય :	સુશ્રી કલ્પના મહેતા, અધ્યક્ષ ડૉ. મધુ સંપટ શ્રીમતી ભગવતી પંડ્યા શ્રીમતી પ્રતિમા પંડ્યા
ગુજરાતી અભ્યાસ જૂથ :	સુશ્રી ઇલા શુક્લ શ્રીમતી સ્મિતા દવે શ્રીમતી જ્યોતિ અખ્ખર
નિમંત્રિત :	શ્રી પ્રફુલ આર. શાહ શ્રીમતી જનક દાવડા શ્રીમતી હીના લિલાણી શ્રીમતી વંદના પંચાલ શ્રીમતી જિજ્ઞા કાપડિઆ શ્રીમતી મંજરી ગુમાસ્તે શ્રીમતી ઊર્મિલા શાહ શ્રીમતી ધર્મિકા ધીરેન દોશી શ્રી. ધીરેન મનસુખલાલ દોશી
સદસ્ય-સંયોજક :	શ્રીમતી કેતકી નિતેશ જાની
સંયોજન પ્રમુખ :	શ્રીમતી કેતકી નિતેશ જાની વિશેષાધિકારી, ગુજરાતી વિભાગ, પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, પુણે -૦૪.
મુખપૃષ્ઠ અને ચિત્ર :	શ્રી. સંજય પટેલ
નિર્મિતિ :	શ્રી. સચ્ચિદાનંદ આફળે મુખ્ય નિર્મિતિ અધિકારી શ્રી. સંદીપ આજગાંવકર નિર્મિતિ અધિકારી
અક્ષરાંકન :	સમર્થ ગ્રાફિક્સ, 522, નારાયણ પેઠ, પુણે-30.
કાગળ :	70 GSM Creamwove
મુદ્રણાદેશ :	N/PB/2021-22/Qty.
મુદ્રક :	M/s
પ્રકાશક :	શ્રી. વિવેક ગોસાવી, નિયંત્રક પાઠ્યપુસ્તક નિર્મિતિ મંડળ, પ્રભાદેવી, મુંબઈ - ૨૫.

પ્રસ્તાવના

પ્રિય વિદ્યાર્થી મિત્રો,

આપ સૌનું આઠમા ધોરણમાં સ્વાગત છે. ધોરણ આઠમાનું ‘સાહિત્ય ભારતી’નું નવું પુસ્તક તમારા હાથમાં મૂકતાં ખૂબજ આનંદ થાય છે.

મિત્રો, બીજા સાથે સંવાદ સાધવા, આપણા વિચારો-ભાવના વ્યક્ત કરવાં આપણે ભાષાનો જ ઉપયોગ કરીએ છીએ. માટે જ ભાષાનો આપણો શબ્દભંડોળ સમૃદ્ધ હોવો જરૂરી છે. આ પાઠ્યપુસ્તકમાંના પાઠ, કવિતા, સામાજિક કથા પૌરાણિક કથા, વૈજ્ઞાનિક માહિતી, નૃત્યકલા વાંચીને તમને નવાં-નવાં શબ્દ, રૂઢિપ્રયોગો, પ્રસંગોની જાણ થશે. આ પુસ્તક વાંચીને/અભ્યાસીને માતૃભાષામાં રુચિ વધશે, તેવી અપેક્ષા છે.

પાઠ્યપુસ્તકમાં વિવિધ સ્વાધ્યાય, ઉપક્રમો, લેખન કૌશલ્ય, હું વાંચું-તમે વાંચો જેવી કૃતિઓ આપેલ છે. તેમજ ભાષિક સમજ દ્વારા વ્યાકરણના ઘટકોની સરળ રીતે ઓળખ કરાવી છે.

આ પાઠ્યપુસ્તક તમને જાતે નવું લખવા અને બોલવાની તક આપશે. પુસ્તકની કૃતિઓ દ્વારા કોમ્પ્યુટર અને ઇન્ટરનેટનો રચનાત્મક ઉપયોગ કરવા માટે પ્રોત્સાહન મળશે, એવી ખાતરી છે.

‘એપ’ના માધ્યમથી ક્યૂ. આર. કોડ દ્વારા પ્રત્યેક પાઠ સંબંધિત વધુ માહિતી માટે આપને દર્શ્ય-શ્રાવ્ય સાહિત્ય ઉપલબ્ધ થશે. તે અભ્યાસ માટે ચોક્કસ ઉપયોગી સાબિત થશે.

આપણી ભાષા શીખતાં-શીખતાં આપણે આપણી સંસ્કૃતિ અને સંસ્કારનું પણ જતન કરતાં શીખીશું, એવો વિશ્વાસ છે.

આ, પુસ્તક આપને ગમ્યું કે નહિ, તે અમને જણાવશો. પાઠ્યપુસ્તકમાં કોઈપણ ક્ષતિ જણાય તો તે માટેના સચોટ સૂચનો આવકાર્ય છે.

આપ સર્વેને શુભેચ્છા !

પુણે

તા. : ૧૮ એપ્રિલ ૨૦૧૮, અખાત્રીજ

(ડૉ. સુનિલ મગર)

ભારતીય સૌર દિનાંક :

સંચાલક

૨૮ ચૈત્ર ૧૯૪૦

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક નિર્મિતિ
અને અભ્યાસક્રમ સંશોધન મંડળ, પુણે.

શાસન નિર્ણય ક્રમાંક : અભ્યાસ - 2116/(પ્ર.ક.43/16) એસડી-4 દિનાંક 25-4-2016 અન્વયે સ્થાપિત થયેલ સમન્વય સમિતિની દિનાંક 29-12-2017 રોજની બેઠકમાં આ પાઠ્યપુસ્તક નિર્ધારિત કરવાની માન્યતા આપવામાં આવી છે.

મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક નિર્મિતિ અને અભ્યાસક્રમ સંશોધન મંડળ, પુણે - 411 004.

તમારાં સ્માર્ટફોનમાં DIKSHA App દ્વારા પાઠ્યપુસ્તકનાં પહેલા પાનાં પરના Q.R. Codeથી ડિજિટલ પાઠ્યપુસ્તક અને દરેક પાઠમાં આપેલા Q.R. Codeથી તે સંબંધિત પાઠનાં અધ્યયન-અધ્યાપન માટે ઉપયોગી દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાહિત્ય ઉપલબ્ધ થશે.

8S7A5H

ભારતનું સંવિધાન

આમુખ

અમે ભારતના લોકો ભારતને એક સાર્વભૌમ સમાજવાદી
બિનસાંપ્રદાયિક લોકતંત્રાત્મક પ્રજાસત્તાક તરીકે સંસ્થાપિત
કરવાનો

તથા તેના સર્વ નાગરિકોને :

સામાજિક, આર્થિક અને રાજકીય .....ન્યાય
વિચાર, અભિવ્યક્તિ, માન્યતા,

ધર્મ અને ઉપાસનાની .....સ્વતંત્રતા
દરજા અને તકની .....સમાનતા

પ્રાપ્ત થાય તેમ કરવાનો

અને તેઓ સર્વમાં

વ્યક્તિનું ગૌરવ અને રાષ્ટ્રની

એકતા અને અખંડતા સુદૃઢ કરે એવી .....બંધુતા

વિકસાવવાનો

ગંભીરતાપૂર્વક સંકલ્પ કરીને

અમારી સંવિધાનસભામાં ૨૬ નવેમ્બર, ૧૯૪૯ના રોજ

આથી આ સંવિધાન અપનાવી, તેને અધિનિયમિત કરી

અમને પોતાને અર્પિત કરીએ છીએ.

રાષ્ટ્રગીત

જનગણમન - અધિનાયક જય હે
ભારત-ભાગ્યવિધાતા :
પંજાબ, સિંધુ, ગુજરાત, મરાઠા,
દ્રાવિડ, ઉત્કલ, બંગ,
વિંધ્ય, હિમાચલ, યમુના, ગંગા,
ઉચ્છલ જલધિતરંગ,
તવ શુભ નામે જાગે, તવ શુભ આશિષ માગે,
ગાયે તવ જય ગાથા,
જનગણમંગલદાયક જય હે,
ભારત ભાગ્ય વિધાતા ।
જય હે, જય હે, જય હે,
જય જય જય જય હે ॥

પ્રતિજ્ઞા

ભારત મારો દેશ છે. બધા ભારતીયો મારાં
ભાઈબહેન છે.

હું મારા દેશને ચાહું છું અને તેના સમૃદ્ધ અને
વૈવિધ્યપૂર્ણ વારસાનો મને ગર્વ છે. હું સદાય તેને
લાયક બનવા પ્રયત્ન કરીશ.

હું મારાં માતાપિતા, શિક્ષકો અને વડીલો પ્રત્યે
આદર રાખીશ અને દરેક જણ સાથે સભ્યતાથી
વર્તીશ.

હું મારાં દેશ અને દેશબાંધવો પ્રત્યે વફાદારી
રાખવાની પ્રતિજ્ઞા લઉં છું. તેમનાં કલ્યાણ અને
સમૃદ્ધિમાં જ મારું સુખ સમાયેલું છે.

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પાઠ/કવિતાનું નામ	લેખક/કવિનું નામ	પૃષ્ઠ ક.	અપેક્ષિત પિરિયડ
૧.	સૌનું કરો કલ્યાણ	જાદવદાસ	૧	૫
❖	વરદાન		૩	૧
૨.	ભાવ - નગર	ભગીરથ બ્રહ્મભટ્ટ	૪	૭
❖	કેટલું મળ્યું ?	મોહમ્મદ માંકડ	૮	૧
★	સંધિ - (૧)		૯	૫
૩.	આવકારો	દુલા ભાયા કાગ	૧૦	૫
❖	અતિથિ	સંકલિત	૧૨	૧
૪.	ભગવાનની ખોજ	આશા વીરેન્દ્ર	૧૩	૮
❖	કોણ કહે છે		૧૮	૧
૫.	નવાઈલાલ	વેણીભાઈ પુરોહિત	૧૯	૫
❖	દિવાળીના દીવા		૨૨	૧
૬.	સાઈકલ સાથે મારો પ્રથમ દિવસ	ડૉ. બળવંત તેજાણી	૨૩	૮
❖	વારસો	બેપ્સી એન્જિનિયર	૨૯	૧
૭.	માણસ છે	કૃષ્ણ દવે	૩૦	૫
❖	વ્યસનમુક્તિ	રવિશંકર મહારાજ	૩૩	૧
૮.	ચાલો, વાપરીએ સૌર ઊર્જા	નટવર પટેલ	૩૪	૮
❖	આગ : ઉપાય	અંજના ભગવતી	૩૮	૧
★	સંધિ - (૨)		૩૯	૫
૯.	સુભાષિતો		૪૦	૫
❖	નિરંતર આશાવાદ	ડૉ. પ્રકાશ ગજજર	૪૨	૧
૧૦.	એક જ લક્ષ્ય	સંકલિત	૪૩	૮
❖	પારિતોષિકોનું મૂલ્ય	જયંત કોઠારી	૪૭	૧
			કુલ	૮૪